

ANSSI KERÄNEN

Valistuneet yksinvaltiaat ja asukkaat

” **K**aikki kansan hyväksi, ei mitään kansan avulla” on tunnettu lause, jolla on kuvattu historiallista ilmiötä nimeltään valistunut yksinvaltius. Nykyisin tällaista käsitettä ei enää käytetä kuin metaforana, ovathan eurooppalaiset valtiot pääsääntöisesti laajan demokraattisen kontrollin piirissä. Voimmeko siis luottaa siihen, että ihmisillä on riittävät mahdollisuudet vaikuttaa elämäänsä ja ympäristöönsä?

Nyky-yhteiskuntaa leimaa demokraattisuuden lisäksi myös asiantuntijavetoisuus. Teknisesti ja hallinnollisesti monimutkaistunut yhteiskunta ei enää anna tilaa spontaanille ja kontrolloimattomalle toiminnalle; edes omakotitalon rakentamisesta ei enää selviä ilman kaavoittajaa, pääsuunnittelijaa ja muita asiantuntijoita.

Asiantuntijavetoisuudelle on myös hyvät perusteensa – kukapa haluaisi nousta lentokoneeseen, jonka turvallisuutta ei takaa hyvin koulutettu miehistö ja jonka huoltoja ei ole asianmukaisesti valvottu? Jotain kuitenkin on pielessä, jos ihmisen ainoa suhde omaan ympäristöönsä on vain kulutusuhde, tai jos hän asukkaan sijasta muuttuikin asuntopolitiikan kohteeksi. Vuokra-asukkaita on asutettu taloihin, joita he eivät ole ennen muuttopäivää saaneet nähdä, ja omistusasuntojen muuttaminen alkuperäisistä suunnitelmista on usein osoittautunut työlläksi.

Pakottavia syitä tällaiseen joustamattomuuteen ei ole. Sekä suunnittelu- että rakennustekniikka mahdollistavat

nykyisin huomattavasti suuremman joustavuuden ja reagoimisen erilaisiin tarpeisiin ja toiveisiin. Esteet ovatkin lähinnä sosiaalisia tai poliittisia: asiantuntijakaan ei hevillä luovu siitä määrittelyvallasta, jonka on onnistunut itselleen hankkimaan. Tietystä suhteesta tämä on myös perusteltua, sillä vallalla ei ole tapana jäädä yksikseen kuljeksimaan, eikä se välttämättä päädy ”kansalle”. ”Kun kansa saa vallan, niin kuka sen saa?” kysyi jo Paavo Haavikko oopperalibretossaan Kuningas lähtee Ranskaan.

Jos arkkitehti luopuisi määrittelyvallastaan asuntojen estetiikan suhteen, niin syntyisikö silloin iloista kansanarkkitehtuuria? Vai kävisikö kuten omakotirakentamisessa on jo käynyt, eli vallan kahvaan asettuisivat markkinat ja niiden liikkeitä seuraavat markkinoinnin ammattilaiset? Heidän roolinsahan on jo nyt keskeinen, minkä voi päätellä kiinteistövälittäjien suunnittelijoita suuremmista palkkioista.

Asiantuntijoista ei siis päästä, ja lisääntyvä vuorovaihtuskin tarvitsee omat konsulttinsa. Valistunut asiantuntijavalta on kuitenkin uuden haasteen edessä, sillä koulutetut ja toimintavalmiit asukkaat eivät selvästikään enää suostu olemaan vain suunnittelun kohteina. Aika näyttää, minkä värisestä ja kuinka hiljaisesta vallankumouksesta tässä on kysymys.

*Kimmo Lapintie
Yhdyskuntasuunnittelun professori
Teknillinen korkeakoulu*